



ACRONIEM: SOC

Contractnummer: BR/154/A4/SOC

Titel: Seksuele delinquenten actief in en stoppen met criminaliteit: recidive, criminele carrières en desistance

SAMENVATTING

Context

Zedenmisdrijven stonden de afgelopen decennia vaak in het oog van de publieke en beleidsaandacht. In België leidde de zogenaamde Dutroux-zaak tot ongeziene protesten en grote beleidswijzigingen. Elders vonden gelijkaardige verschrikkelijke feiten plaats, met belangrijke gevolgen voor de beleidsantwoorden ten aanzien van seksuele delinquenten (zie bvb. de zaken van Megan Kanka in de Verenigde Staten van Amerika en Sarah Payne in het Verenigd Koninkrijk). Bovendien hebben zedenmisdrijven tijdens de laatste decennia een belangrijke plaats in de publieke agenda gekregen in de nasleep van seksueel misbruik in de context van de Katholieke Kerk, in sport en andere hobbyactiviteiten, maar ook met de #MeToo beweging.

Seksuele delinquenten worden doorgaans als een aparte categorie van daders beschouwd. Bij het brede publiek en bij beleidsmakers bestaan er meerdere stereotypen en opvattingen over seksuele delinquenten die soms doorsijpelen tot in beleid dat gericht is op zedendaders (bvb. een register voor seksuele delinquenten,...). Hieronder vallen onder meer ideeën over de recidive van seksuele delinquenten (er wordt vaak geloofd dat die veel hoger ligt dan bij niet-seksuele delinquenten), de specialisatie (door de band genomen neemt men aan dat zedendaders gespecialiseerd zijn in seksuele delicten) en dat ze niet kunnen stoppen met het plegen van feiten (vanuit het idee dat ze niet komen tot desistance van criminaliteit, dat hun criminele carrière in belangrijke mate verschilt van die van niet-seksuele delinquenten,...).

Bijna een kwarteeuw na de Dutroux-zaak lijkt België nog steeds niet te beschikken over empirische gegevens omtrent het delinquent gedrag van zedendaders. Die gegevens zouden toelaten om eventuele foutieve opvattingen over de aard van de criminele carrières van zedendaders tegen het licht te houden.

Tegen deze achtergrond zijn in dit onderzoek enkele belangrijke aspecten over zedendaders en zedendelicten onderzocht.

Doelstellingen

In deze studie zijn volgende vragen onderzocht:

- Verschillen de criminele carrières van zedendaders van die van niet-zedendaders?
- Verschilt de recidive van zedendaders van de recidive van niet-zedendaders?
- Hoe beïnvloeden dynamische variabelen (zoals huisvesting en tewerkstelling) het desistance succes bij voorwaardelijk in vrijheid gestelde seksuele delinquenten?



- Verschillen de desistance narratieven van in vrijheid gestelde seksuele delinquenten van de desistance narratieven van niet-zedendaders (in de internationale literatuur)?
- Welke wetenschappelijke inzichten zijn er gebruikt bij het opzetten van recente beleidsinitiatieven ten aanzien van seksuele delinquenten?

Elk van deze vragen wordt in een apart werkpakket behandeld.

Conclusies

In algemene zin vertonen de criminele carrières van zedendaders lichte verschillen maar bovenal opvallende gelijkenissen met de criminele carrières van niet-zedendaders. De criminele carrières van zedendaders lijken gelijkaardige patronen te volgen als die van niet-zedendaders. Gelijkaardige trajecten met gelijklopende proporties komen op de voorgrond, zowel in een nationale cohorte van seksuele delinquenten in België en in Nederland, als in een nationaal representatieve cohorte van niet-seksuele delinquenten in elk van beide landen. Op basis van latente klasse analyse van eerdere veroordelingen van zedendaders in België en Nederland toont slechts een minderheid van zedendaders in de Nederlandse steekproef specialisatie en persistentie in zedendelicten; in de Belgische data is dit zelfs helemaal afwezig. Dit gaat in tegen een wijd verspreide verkeerde opvatting over zedendaders.

Wat recidive betreft, heeft een nationale cohorte van in vrijheid gestelde seksuele delinquenten een lagere graad van wederopsluiting in de gevangenis in vergelijking met niet-seksuele delinquenten. Deze vaststelling geldt voor gedetineerden die voor het eerst opgesloten zitten, maar zelfs ook voor seksuele delinquenten met eerdere opsluitingen. Op basis van analyses van recidive en risico-inschattingsscores (Static 99R en Static 2002R) van een groep in vrijheid gestelde seksuele delinquenten, zijn volgende kenmerken belangrijk in het voorspellen van toekomstige seksuele delinquentie: het geslacht van het slachtoffer (mannelijk), de leeftijd van de dader bij vrijlating uit de gevangenis (jonger) en het aantal eerdere seksuele delicten (meer). Deze statische factoren moeten samen gezien worden met dynamische wijzigingen in het leven van in vrijheid gestelde seksuele delinquenten. In dit onderzoek kon in dit verband niet tot sluitende resultaten worden gekomen, omdat het moeilijk was om een voldoende groot aantal dossiers te ontsluiten. Wel tonen de data hier dat therapie een positieve impact heeft, terwijl middelenafhankelijkheid negatieve invloed uitoefent op het risico op wederopsluiting.

Aan de hand van desistance narratieven van een groep van 19 personen met een eerdere veroordeling voor kindermisbruik die de gevangenis verlaten hebben, kon een belangrijk verschil gevonden worden ten aanzien van een 'redemption script' dat eerder werd aangetroffen in onderzoek bij niet-zedendaders (Maruna, 2001). Eerder dan dat deze seksuele delinquenten een identiteitstransformatie doormaken, tonen de interviews het bestaan van een 'gedragsscript' aan, met een focus op het vermijden van nieuwe delicten, zonder identiteitsverandering.

Wat 'research utilization' (Weiss, 1979) betreft bij het opstellen van drie recente beleidsontwikkelingen, kon deze studie geen enkel type wetenschappelijk bewijsvoering terugvinden waar gebruik van gemaakt is. Dit roept vragen op over het gebruik van (de beste beschikbare) wetenschappelijke bevindingen bij het opstellen van effectief beleid.

Algemeen wijzen de resultaten van dit onderzoeksproject op een belangrijk gebrek aan gedegen informatie over seksuele delinquenten en seksuele delicten. Deze studie falsificeert een aantal opvattingen over zedendaders en toont hoe zedendaders sterk gelijken op andere daders, zelfs al kunnen enkele beperkte verschillen bestaan. De resultaten werpen ook een schaduw over

BRAIN-be

Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks



beleidsinitiatieven die op een veralgemeende manier alle zedendaders viseren, zonder enige differentiatie tussen zedendaders.

Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoeksproject (van de dataverzameling tot het resultaat van de data-analyse) kunnen meerdere aanbevelingen geformuleerd worden.

Eén type aanbevelingen heeft te maken met data. Eén bijzonder belangrijk element betreft het gebrek aan een gemeenschappelijke identificatiesleutel in verschillende databanken doorheen de strafrechtsketen. Dat maakt het een moeilijke opdracht voor onderzoekers om gegevens over dezelfde dader terug te vinden en aan elkaar te koppelen.

Aanbevelingen op het vlak van wetenschappelijk onderzoek hebben te maken met meer aandacht voor subtypes en voor heterogeniteit onder zedendaders. Op basis van de sterk gelijkende criminele carrière trajecten bij zedendaders en niet-zedendaders is toekomstig onderzoek nodig naar de etiologie van seksuele delicten en het verschil met niet-seksuele delicten. Idealiter zou toekomstig onderzoek gebruik dienen te maken van meerdere maten voor seksuele delinquentie, gebaseerd op officiële en zelfrapportage data, meer gegevens, ook over dynamische kenmerken zoals huisvesting, familiale situatie, tewerkstelling en financiële situatie.

Qua beleidsaanbeveling is het van belang dat een zedendelict niet het enige gegeven mag zijn om daarna alle zedendaders op dezelfde manier te viseren. Wanneer uit onderzoek blijkt dat zedendaders een laag of matig risico representeren, dan zou dat een bijkomende reden voor differentiatie in aanpak moeten zijn.

Bovendien zou bijzondere beleidsaandacht ten aanzien van zedendaders gebaseerd moeten zijn op, of minstens in lijn moeten zijn met, het best beschikbare wetenschappelijke onderzoek terzake. Dat kan eventueel door een soort controle te voorzien bij nieuwe wetgevende initiatieven (bvb. een controle door experts/wetenschappers werkzaam in het domein die de meest actuele stand van de wetenschap met betrekking tot het initiatief kunnen beoordelen, of zelfs meer systematisch, een instelling die de kwaliteit van wetgevende initiatieven controleert qua inhoud, naast andere instellingen die wetgevende voorstellen en ontwerpen controleren op het vlak van de link met bestaande wetgeving, zoals het Grondwettelijk Hof of de afdeling wetgeving van de Raad van State).

Wetenschappers zouden ook een meer actieve rol moeten opnemen in het deelnemen aan publieke en beleidsdebatten over seksuele delinquenten en seksuele delicten.

Sleutelwoorden

SEKSUELE DELINQUENTEN – RECIDIVE – CRIMINELE CARRIÈRE – DESISTANCE – BELEID